

PISA-2018: УКРАЇНА В ЦЕНТРИ УВАГИ

29

Наскільки 15-річні
підлітки обізнані з
різними прийомами
роботи з текстами?

ВЕРЕСЕНЬ 2023

- Які прийоми роботи для розуміння, запам'ятовування тексту та для написання його стислого переказу знають 15-річні підлітки та наскільки корисними їх вважають?
- Як обізнаність учнів з різними прийомами роботи з текстами пов'язана з їхньою успішністю як читачів і читачок?

Які прийоми роботи для розуміння, запам'ятовування тексту та для написання його стислого переказу знають 15-річні підлітки та наскільки корисними їх вважають? Як обізнаність учнів з прийомами роботи з текстами пов'язана з результатами із читання?

ДАНІ PISA-2018:

- В Україні більше половини 15-річних підлітків стисле узагальнення змісту тексту своїми словами вважають дуже корисним прийомом роботи для розуміння та запам'ятовування цього тексту. Ще 49% вважають, що дуже корисно з такою метою підкреслювати його важливі частини, а 34% – вважають корисним, прочитавши текст, обговорити його зміст з іншими. Саме ці три прийоми роботи експерти розглядають як найбільш ефективні для розуміння й запам'ятовування тексту. Водночас в Україні 18% підлітків вважають обговорення змісту прочитаного тексту з іншими цілком не корисним.
- В Україні середнє значення індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту близьке до середнього по країнах ОЕСР.
- В Україні більш ніж кожен третій учень дуже корисними для написання стислого переказу тексту вважає ті ж прийоми роботи, на ефективності яких наголошують експерти. Водночас до 10% учнів мають думку, протилежну до думки експертів.
- В Україні значення індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту нижче, ніж у середньому по країнах ОЕСР.
- В Україні вищий рівень обізнаності з прийомами роботи з текстами для розуміння, запам'ятовування та написання стислого переказу мають учні у великих містах та в ліцях / гімназіях / спеціалізованих школах.
- Дівчата, незалежно від типу місцевості чи типу закладу, мають вищий рівень знання прийомів роботи з текстами, ніж хлопці. Вищий рівень обізнаності з прийомами роботи мають також учні з вищим соціально-економічним статусом.
- Що вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння, запам'ятовування та написання стислого переказу тексту мають учні, то вищі в них результати із читання. В Україні збільшення на одиницю індексів знання прийомів роботи з текстами пов'язане із суттєвим підвищенням результатів із читання більш як на 30 балів після врахування соціально-економічного статусу учнів і шкіл.

ЯК ОБІЗНАНІСТЬ УЧНІВ ПРО ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ЧИТАННЯ ПОВ'ЯЗАНА З ЇХНЬОЮ УСПІШНІСТЮ В ЧИТАННІ?

УСВІДОМЛЕННЯ УЧНЯМИ СТРАТЕГІЙ ЧИТАННЯ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ Є ФУНДАМЕНТАЛЬНИМ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕКСТІВ

Здатність передавати інформацію як у письмовій, так і в усній формі є одним з найбільших багатств людства. Обмін інформацією в часі та просторі, не обмежуючись ні силою власного голосу, ні розміром аудиторії чи точністю пам'яті, є фундаментальним для прогресу людства. І все ж навчання читання й письма потребує певних зусиль, цього неможливо досягти без оволодіння набором складних навичок. Хоча мозок біологічно налаштований на вивчення мови, але письмо й читання є відносно недавніми досягненнями людства. Лише просто контакт з письмовим матеріалом не запускає автоматично низку біологічних процесів, які формують навички читання та письма¹. Стати вправним читачем – це мета, яка потребує практики та відданості. Нині, більш ніж будь-коли, читання є ключовим для отримання знань, а майстерність читання є передумовою успіху людини в усіх сферах життя².

Поширеність інформаційних технологій означає, що вміння читати стає ще більш важливим. Постійно з'являються нові засоби масової інформації, які змінюють уявлення про те, що означає бути завзятим читачем і як навчати та вчитися читати. Оскільки перевантаження інформацією стає все більшою проблемою, люди повинні навчитися керувати потоком інформації, визначати матеріал, який відповідає їхнім потребам, постійно оцінювати якість і достовірність джерел. Це все більше вимагає набуття ефективних прийомів, які допомагають думати, контролювати та коригувати своє читання для певної мети (так звані метакогнітивні стратегії читання). Ці стратегії також допомагають мотивувати читачів долати труднощі (так звана самоефективність). Метакогнітивні стратегії є ключовими елементами, які можна розвивати як компоненти читацької грамотності. Учні не сприймають та не обробляють інформацію пасивно; вони є активними учасниками процесу навчання, досліджуючи зміст залежно від власних попередніх знань і досвіду, а також від особливостей тексту³. Учні з добре розвинутою здатністю керувати власним навчанням можуть вибрати відповідні навчальні цілі, використовувати свої наявні знання та навички, щоб спрямовувати навчання, і вибрати навчальні стратегії, які відповідають поставленому завданню⁴. Ці навички все більше стають не лише визначальними чинниками академічних досягнень, але й необхідними для навчання впродовж життя.

Усвідомлення учнями стратегій читання (тобто того, як контролювати читання й керувати завданнями із читання) є фундаментальним для когнітивного опрацювання текстів. Метакогнітивні стратегії складаються зі здатності індивіда думати, контролювати та коригувати свою діяльність для досягнення певної мети. Численні дослідження виявили позитивний зв'язок між метакогнітивними стратегіями та навичками читання⁵. Попередні цикли PISA показали, що метапізнання є надійним предиктором досягнень у читанні навіть після врахування статі та соціально-економічного статусу⁶. У PISA 2018 учням було запропоновано оцінити ефективність різних стратегій читання для розуміння та запам'ятовування тексту, а також стратегій для узагальнення інформації та визначення її достовірності.

¹ OECD (2007b). Understanding the Brain: The Birth of a Learning Science, OECD Publishing.

² Cunningham A.E. and Stanovich K.E. (1998). Early Reading Acquisition and its Relation to Reading Experience and Ability 10 Years Later. *Developmental Psychology*, Vol. 33, No. 6, pp. 934-945.

³ Kintsch W. (2004). The Construction-Integration Model of Text Comprehension and its Implications for Instruction. In R. Ruddell and N. Unrau (eds.), *Theoretical Models and Processes of Reading*, 5th ed., International Reading Association, Newark, DE, pp. 1270-1328.

⁴ Zimmerman B.J. and Cleary T.J. (2009). Motives to Self-regulate Learning: A Social Cognitive Account. In K.R. Wentzel and A. Wigfield (eds.), *Handbook of Motivation in School*, Taylor Francis, New York, pp. 1247-264.

⁵ Artelt C., Schiefele U. and Schneider W. (2001). Predictors of reading literacy. *European Journal of Psychology of Education*, Vol. 16/3, pp. 363-383, <http://dx.doi.org/10.1007/bf03173188>.

⁶ OECD (2010). PISA 2009 Results: Learning to Learn: Student Engagement, Strategies and Practices (Volume III), PISA, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264083943-en>.

НА ОСНОВІ ЧОГО РОБИМО ВИСНОВКИ?

ПИТАННЯ АНКЕТ, ВІДПОВІДІ НА ЯКІ ВИКОРИСТАНО ДЛЯ АНАЛІЗУ

Питання ST164 з анкети учня / студента

Читацьке завдання: Вам потрібно зрозуміти й запам'ятати інформацію з тексту.

Q40	Наскільки корисні зазначені нижче прийоми роботи для <u>розуміння й запам'ятовування цього тексту?</u>	Цілком не корисно					Дуже корисно
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ST164Q01IA	Я зосереджую увагу на тих частинах цього тексту, які легко зрозуміти	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST164Q02IA	Я швидко перечитую весь цей текст двічі	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST164Q03IA	Прочитавши цей текст, я обговорюю його зміст з іншими	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST164Q04IA	Я підкреслюю важливі частини цього тексту	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST164Q05IA	Я стисло узагальнюю зміст цього тексту своїми словами	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST164Q06IA	Я читаю цей текст уголос комусь іншому	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆

Питання ST165 з анкети учня / студента

Читацьке завдання: Ви щойно прочитали довгий і досить складний текст на дві сторінки про коливання рівня води в африканському озері. Вам потрібно написати стислий переказ.

Q41	Наскільки корисні зазначені нижче прийоми роботи для <u>написання стислого переказу цього двосторінкового тексту?</u>	Цілком не корисно					Дуже корисно
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ST165Q01IA	Я пишу переказ. Потім перевіряю, чи в ньому згадано кожен абзац тексту, оскільки зміст усіх абзаців має бути переданий у переказі	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST165Q02IA	Я намагаюся дослівно переписати якомога більше речень із тексту	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST165Q03IA	Перш ніж писати переказ, я перечитую текст якомога більше разів	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST165Q04IA	Я уважно перевіряю, чи ввійшли найважливіші факти з тексту до переказу	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆
ST165Q05IA	Я читаю текст, підкреслюючи в ньому найважливіші речення. Потім я записую їх своїми словами як переказ	☐ ₀₁	☐ ₀₂	☐ ₀₃	☐ ₀₄	☐ ₀₅	☐ ₀₆

ПОКАЗНИКИ, НА ОСНОВІ ЯКИХ ПРОВЕДЕНО ПОРІВНЯННЯ

Для характеристики того, як добре учні знають різні прийоми роботи з текстом для кращого його розуміння, запам'ятовування та написання стислого переказу, та того, як це все впливає на успішність у читанні за результатами PISA-2018, і для порівняння цих даних в Україні з даними референтних країн⁷ було використано такі показники:

Індекс знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту

На основі відповідей учнів на питання ST164Q01IA (далі скорочено А), ST164Q02IA (В), ST164Q03IA (С), ST164Q04IA (D), ST164Q05IA (Е) та ST164Q06IA (F) було побудовано один з показників метакогнітивних здібностей учнів⁸, який характеризує учнівську обізнаність з прийомами роботи з текстом, що сприяють кращому його зрозумінню та запам'ятовуванню (**UNDREM**). Учням було запропоновано читацьке завдання щодо розуміння та запам'ятовування інформації з тексту та набір прийомів роботи, кожен з яких вони повинні були оцінити від цілком недоцільного (1) до дуже доцільного (6) для цього завдання. Усі прийоми також оцінювали експерти щодо їх доцільності в такій ситуації шляхом множинних парних порівнянь. Ієрархія прийомів, узгоджена принаймні 80% експертів, у завданні з питання ST164 така: CDE > ABF. На основі отриманого порядку було сформовано 9 парних правил (C > A, D > A, E > A, C > B, D > B, E > B, C > F, D > F та E > F) для побудови оцінки кожного учня, яка б указувала, скільки разів він чи вона обирали більш доцільний прийом роботи замість менш доцільного. Остаточні оцінки кожного учня отримані як частка правил, дотриманих учнем, від загальної кількості парних правил. Наприклад, учень, який дотримався 4-х з-поміж цих правил, отримує оцінку $4/9 = 0,44$. Ці оцінки змінюються від 0 до 1, де близькі до 1 значення характеризують поведінку учня як близьку до поведінки, передбаченої експертами. Тобто що вища оцінка, то частіше учень віддає перевагу прийому, затвердженому експертами, замість менш доцільного. Учень не отримував оцінку, якщо не надав відповіді на одне чи кілька питань до читацького завдання. Остаточний показник було стандартизовано так, щоб середнє значення по країнах ОЕСР дорівнювало 0, а середнє квадратичне відхилення – 1. У PISA-2018 показник UNDREM набуває значень: -1.64; -1.29; -0.94; -0.6; -0.25; 0.1; 0.45; 0.8; 1.15; 1.5. Наприклад, найменше значення (-1.64) отримали учні, у яких оцінка корисності прийомів роботи з текстом жодного разу не збігалася з оцінкою експертів (не дотримано жодного з 9 правил).

Індекс знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту

Аналогічно на основі відповідей учнів на питання ST165Q01IA (А), ST165Q02IA (В), ST165Q03IA (С), ST165Q04IA (D) та ST165Q05IA (Е) було побудовано індекс, який характеризує знання учнями прийомів роботи з текстом для написання стислого його переказу (**METASUM**). Учасникам було запропоновано читацьке завдання (написати стислий переказ довгого й досить складного двосторінкового тексту про коливання рівня води в африканському озері) і набір прийомів, кожен з яких вони повинні були оцінити від цілком недоцільного (1) до дуже доцільного (6) у цій ситуації. Експерти визначили ієрархію прийомів DE > AC > B і, відповідно, 8 парних правил (D > A, D > C, E > A, E > C, A > B, C > B, D > B та E > B). У PISA-2018 показник METASUM набуває значень: -1.72; -1.34; -0.95; -0.57; -0.18; 0.21; 0.59; 0.98; 1.36.

Невід'ємні середні значення обох цих індексів означають, що учні частіше обирають доцільні прийоми роботи з текстом в описаному читацькому завданні, ніж у середньому учні по країнах ОЕСР.

Для дослідження зв'язку між індексами та для побудови регресійних моделей було побудовано допоміжні показники UNDREM_1 та METASUM_1, за допомогою яких усіх учасників поділяли на три групи: учасники з низьким рівнем індексу (які дотрималися не більше двох правил, визначених експертами для кожного читацького завдання); учасники з високим рівнем індексу (які не дотрималися лише двох або менше правил); усі інші учасники із середнім рівнем індексу (для UNDREM_1 – ті, які дотрималися від 3 до 6 правил, визначених експертами, для METASUM_1 – ті, що дотрималися від 3 до 5 правил).

⁷ Референтні країни — це країни, освітні характеристики й результати успішності 15-річних учнів яких узято для порівняння з аналогічними параметрами України. Відбір країн було проведено на підставі врахування подібності соціально-економічного становища цих країн із соціально-економічним становищем нашої країни або з огляду на їхню культурну чи історичну близькість до України. До переліку референтних країн увійшли: Білорусь, Грузія, Естонія, Молдова, Польща, Угорщина та Словачька Республіка. Серед них Естонія та Польща за результатами PISA-2018 мають найвищі результати із читання, математики й природничо-наукових дисциплін, а Грузія та Молдова – найнижчі. Різниця результатів із читання та природничо-наукових дисциплін між Україною, Білоруссю, Угорщиною та Словачькою Республікою не є статистично значущою, але в математиці українські учні менш успішні, ніж учні цих країн.

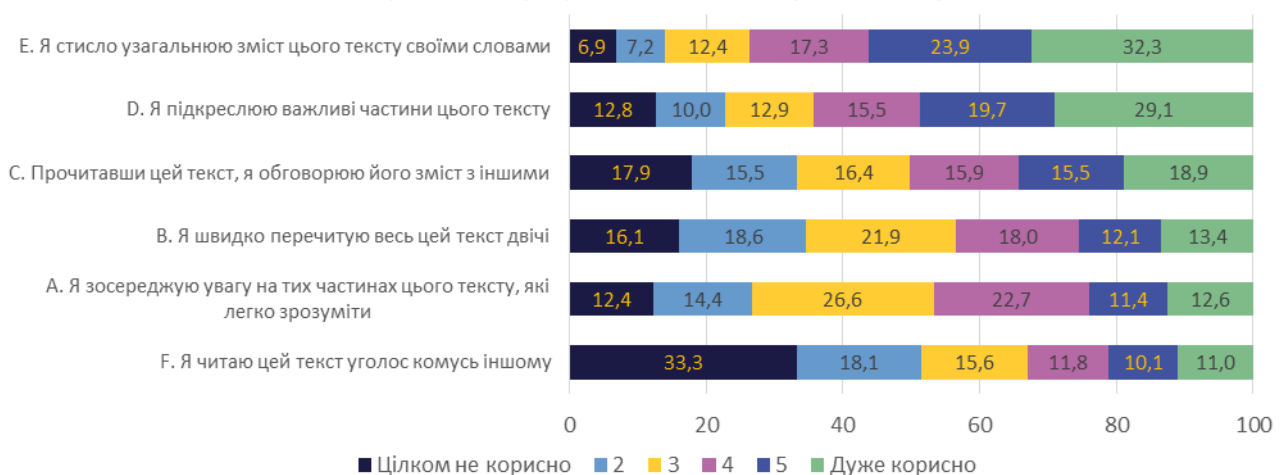
⁸ Ще один показник метакогнітивних здібностей учнів METASUM, який характеризує здатність учнів до критичного оцінювання інформації, детально розглянуто у випуску 11 «PISA-2018: Україна у центрі уваги. Як учні оцінюють достовірність інформації з онлайн-джерел?»: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/PISA-2018_UKRinFocus_11_Mar_2021_2.pdf.

ЯКІ ПРИЙОМИ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ ЗНАЮТЬ УЧНІ ТА НАСКІЛЬКИ КОРИСНИМИ ЇХ УВАЖАЮТЬ?

В УКРАЇНІ ЗНАЧНА ЧАСТКА УЧНІВ УВАЖАЄ БІЛЬШ КОРИСНИМИ САМЕ ТІ ПРИЙОМИ РОБОТИ РОЗУМІННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ, ЯКІ ТАКИМИ ВВАЖАЮТЬ ЕКСПЕРТИ

В Україні більше половини 15-річних підлітків стисло узагальнення змісту тексту своїми словами вважають дуже корисним (5 або 6 балів) прийомом роботи з метою розуміння та запам'ятовування цього тексту. Ще 49% учнів вважають, що дуже корисно для цього підкреслювати важливі частини тексту, а 34% учнів вважають корисним, прочитавши текст, обговорити його зміст з іншими. Саме ці три прийоми роботи 80% експертів вважають найбільш корисними для розуміння й запам'ятовування тексту серед усіх шести (CDE > ABF). Водночас в Україні 18% підлітків вважають обговорення змісту прочитаного тексту з іншими цілком не корисним. Найменш корисним прийомом роботи для розуміння й запам'ятовування тексту українські учні вважають читання цього тексту комусь іншому вголос: кожен третій вважає цей прийом цілком не корисним. Не дуже однотайно учні оцінювали прийом «Я зосереджую увагу на тих частинах тексту, які легко зрозуміти»: майже половина схиляються до думки, що це швидше корисно (4, 5 або 6 балів) для розуміння й запам'ятовування тексту, а інша – що ні (1, 2 або 3 бали за шкалою корисності).

Відсотки учнів, які вказали, наскільки для них є корисними зазначені нижче прийоми роботи для розуміння й запам'ятовування тексту

**В УСІХ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ
ЗНАЧНА ЧАСТКА УЧНІВ УВАЖАЄ
ДУЖЕ КОРИСНИМИ САМЕ ТІ
ПРИЙОМИ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ
ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ, ЯКІ
ТАКИМИ Ж УВАЖАЮТЬ ЕКСПЕРТИ**

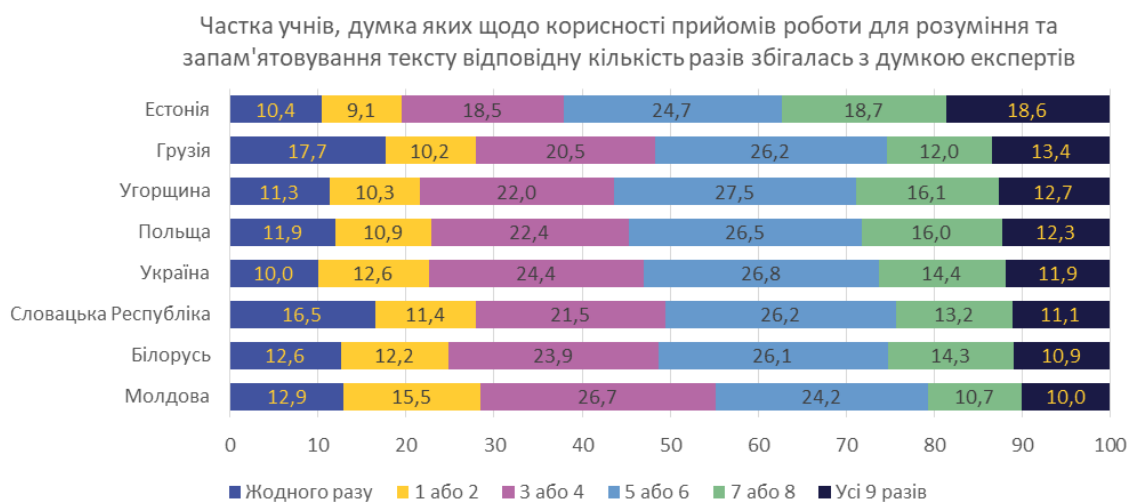
У всіх референтних країнах, як і в Україні, найбільше учнів (більше половини), які високо оцінили (5 або 6 балів) корисність стисло узагальнення змісту тексту своїми словами для розуміння та запам'ятовування цього тексту. Трохи менше учнів бачають користь у підкресленні важливих частин тексту (від 37% у Словацькій Республіці до 54% у Молдові) та його обговоренні з іншими після прочитання (від 27% у Словацькій Республіці до 44% у Молдові). В Естонії оцінки учнями корисності різних прийомів роботи для розуміння й запам'ятовування тексту найкраще збігаються з думкою експертів: високу оцінку більш корисним на думку експертів прийомам (CDE) надавали значно більше учнів, ніж менш корисним (ABF). А найбільші розбіжності помітні в Молдові та Словацькій Республіці. У Молдові майже кожен третій учень високо оцінив ті прийоми, які експерти вважають менш корисними, а в Словацькій Республіці, навпаки, корисні, на думку експертів, прийоми високо оцінювали менше учнів.

Частина учнів, які вважають дуже корисними відповідні прийоми роботи для розуміння та запам'ятовування тексту

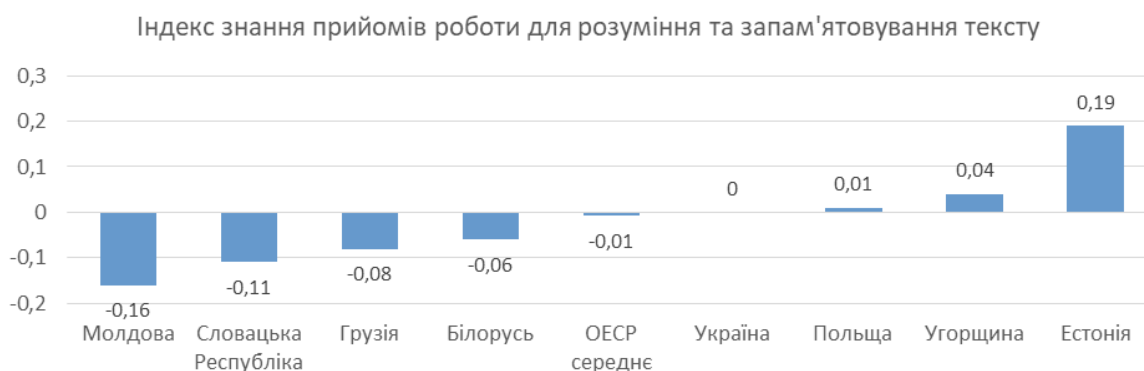

В УКРАЇНІ РІВЕНЬ ЗНАННЯ УЧНЯМИ ПРИЙОМІВ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ І ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ БЛИЗЬКИЙ ДО СЕРЕДЬНОГО ПО КРАЇНАХ ОЕСР

В Естонії найбільше (19%) учнів, які оцінили прийоми роботи для розуміння й запам'ятовування тексту одноставно з експертами, тобто дотримались усіх 9 правил (C > A, D > A, E > A, C > B, D > B, E > B, C > F, D > F та E > F), визначених на основі парних порівнянь усіх прийомів за рівнем їх корисності в такій ситуації. В Естонії також мала частка тих, чия думка рідко збігалася з думкою експертів (до 20% учнів дотримались не більше двох правил). Відповідно, в Естонії середнє значення індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту найвище серед референтних країн. У Молдові, Словацькій Республіці та Грузії значна частка учнів давали оцінки прийомам роботи всупереч думці експертів: 28% учнів дотрималися не більше двох правил і лише приблизно кожен десятий учень оцінив прийоми роботи так, як вважають експерти. Серед референтних країн у цих країнах середній рівень індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту найнижчий.

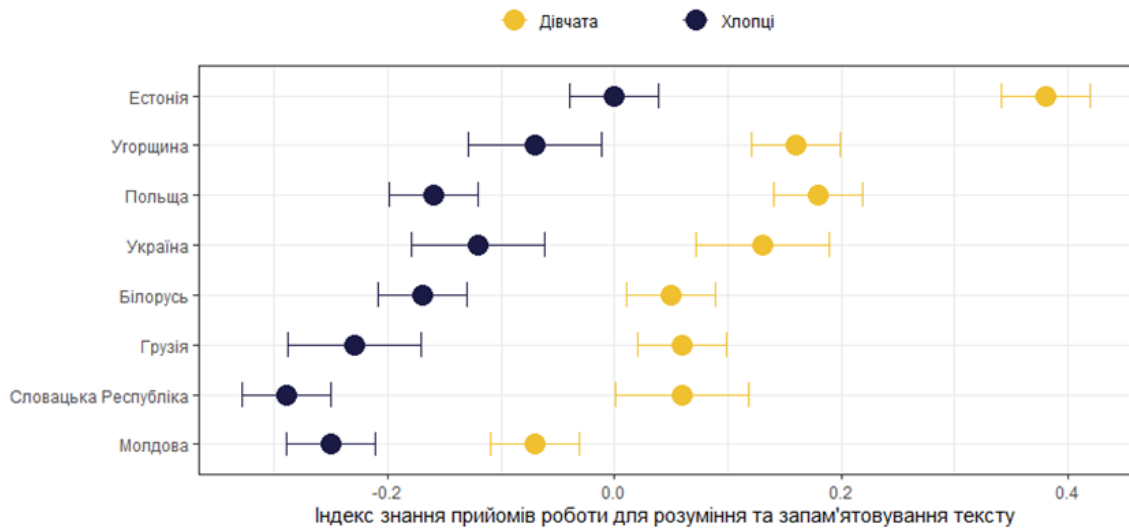
В Україні та Польщі значення індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту близьке до середнього по країнах ОЕСР. У цих країнах низький рівень індексу мають майже 23% учнів (ті, які дотрималися не більше двох правил, визначених експертами). Більше 26% мають високий рівень індексу (ті, які не дотрималися лише двох або меншої кількості правил, тобто, дотрималися 7, 8 або 9 правил). Інші учасники мають середній рівень індексу (ті, які дотрималися від 3 до 6 правил, визначених експертами).

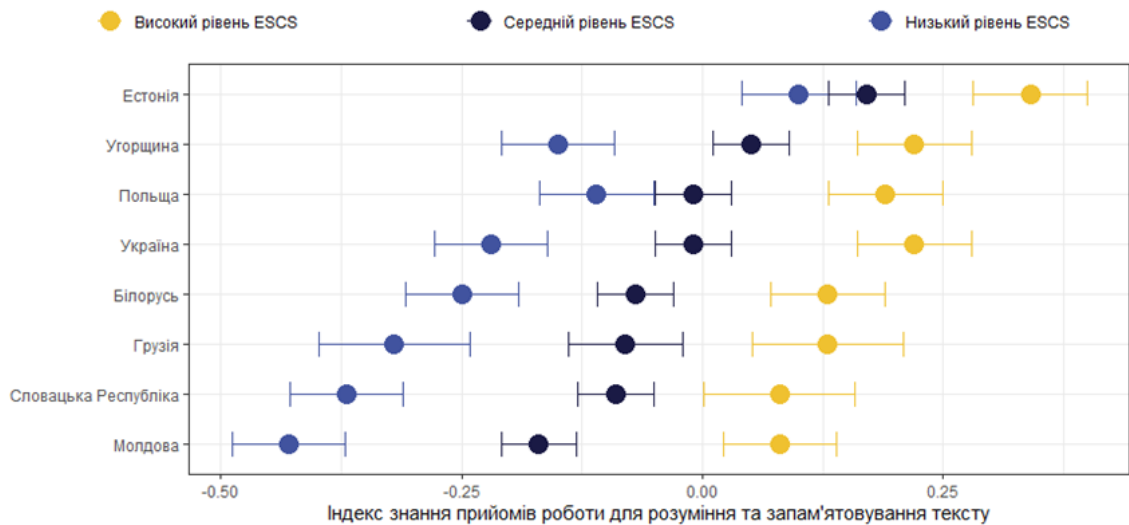

У ВСІХ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ ДІВЧАТА ТА УЧНІ З ВИСОКИМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СТАТУСОМ КРАЩЕ ОБІЗНАНІ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ

У всіх референтних країнах середній рівень обізнаності дівчат з прийомами роботи для розуміння й запам'ятовування тексту суттєво вищий, ніж хлопців. Особливо велика різниця між дівчатами та хлопцями в Естонії, а найменша – у Молдові.

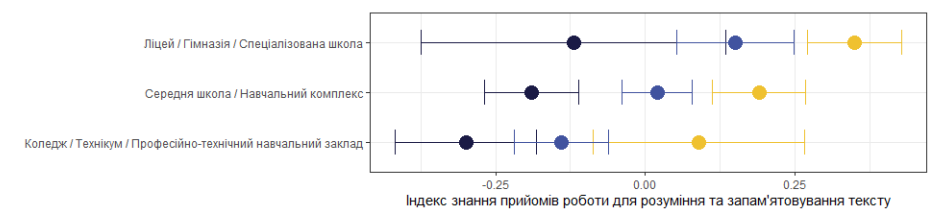
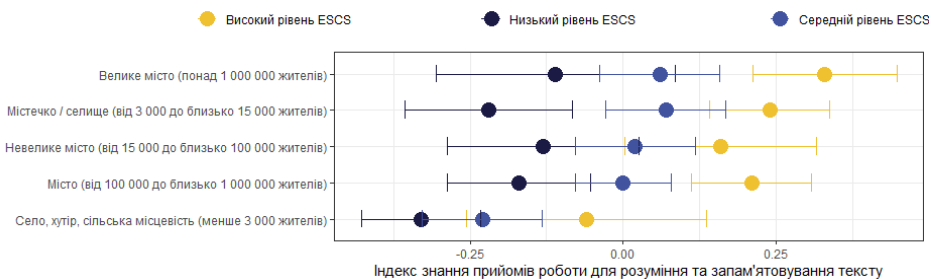
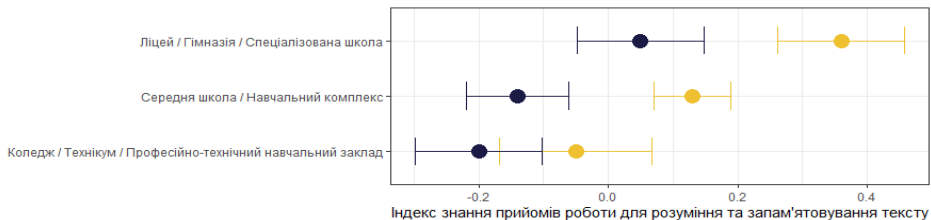
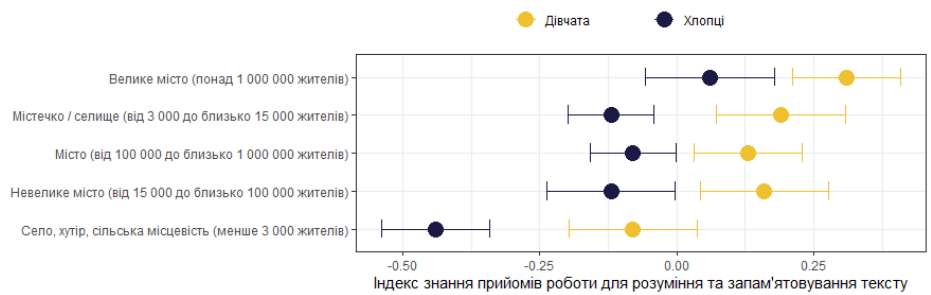
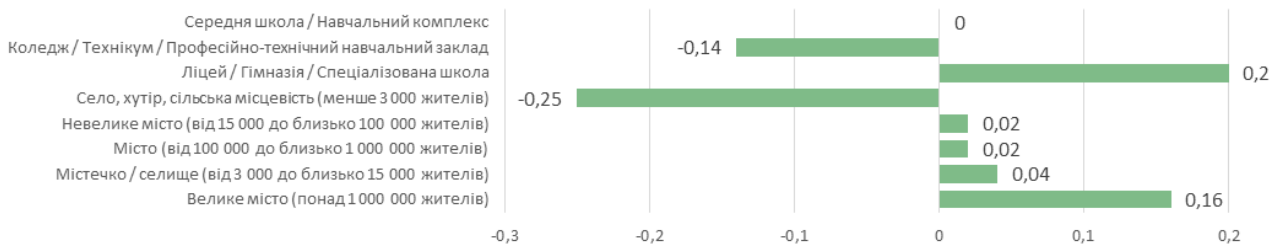
Також у всіх референтних країнах що вищий соціально-економічний статус мають учні, то краще вони обізнані з прийомами роботи для розуміння й запам'ятовування тексту. Лише в Польщі та Естонії учні із середнім і низьким соціально-економічним статусом не суттєво (на рівні значущості 0,05) різняться за середнім значенням індексу знання прийомів роботи для розуміння й запам'ятовування тексту.

В УКРАЇНІ УЧНІ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ ТА В ЛІЦЕЯХ / ГІМНАЗІЯХ / СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ШКОЛАХ КРАЩЕ ОБІЗНАНІ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ

В Україні найнижчий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту мають учні в сільській місцевості та в коледжах / технікумах / ПТНЗ. Дівчата, незалежно від типу місцевості чи типу закладу, мають вищий рівень знання таких прийомів, ніж хлопці. Вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту мають учні з вищим соціально-економічним статусом, однак різниця не скрізь є суттєвою.

Індекс знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту

ЯКІ ПРИЙОМИ РОБОТИ ДЛЯ НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ ТЕКСТУ ЗНАЮТЬ УЧНІ ТА НАСКІЛЬКИ КОРИСНИМИ ЇХ УВАЖАЮТЬ?

В УКРАЇНІ ЗНАЧНА ЧАСТКА 15-РІЧНИХ УВАЖАЄ БІЛЬШ КОРИСНИМИ САМЕ ТІ ПРИЙОМИ РОБОТИ ДЛЯ НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ ТЕКСТУ, ЯКІ ТАКИМИ Ж УВАЖАЮТЬ ЕКСПЕРТИ

В Україні більш як кожен третій учень дуже корисними для написання стислого переказу тексту вважає такі прийоми роботи: «Я уважно перевіряю, чи ввійшли найважливіші факти з тексту до переказу» та «Я читаю текст, підкреслюючи в ньому найважливіші речення. Потім я записую їх своїми словами як переказ». Експерти визначили, що саме ці два прийоми роботи найкорисніші для написання стислого переказу тексту (DE > AC > B). Водночас є учні (до 10%), які вважають ці прийоми цілком не корисними. Кожен п'ятий учень у згоді з експертами вважає цілком не корисним намагатися дослівно переписувати якомога більше речень з тексту. Водночас є учні (10%), які вважають таку поведінку дуже корисною. Найбільше учні розійшлися в оцінці прийому «Я пишу переказ. Потім перевіряю, чи в ньому згадано кожен абзац тексту, оскільки зміст усіх абзаців має бути переданий у переказі»: половина вважає його швидше корисним (4, 5 або 6 балів за шкалою корисності), інша половина – менш корисним (1, 2 або 3 бали).

Відсотки учнів, які вказали, наскільки для них є корисними зазначені нижче прийоми роботи для написання стислого переказу тексту

**У БІЛЬШОСТІ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇН
ЗНАЧНА ЧАСТКА УЧНІВ УВАЖАЄ ДУЖЕ
КОРИСНИМИ САМЕ ТІ ПРИЙОМИ
РОБОТИ ДЛЯ НАПИСАННЯ СТИСЛОГО
ПЕРЕКАЗУ ТЕКСТУ, ЯКІ ТАКИМИ Ж
УВАЖАЮТЬ ЕКСПЕРТИ**

У всіх референтних країнах, як і в Україні, найбільше учнів (більше половини), які високо оцінили (5 або 6 балів) корисність для написання стислого переказу тексту уважну перевірку того, чи ввійшли найважливіші факти з тексту до переказу. Також близько половини учнів у всіх країнах, крім Молдови, вважають дуже корисним прийом «Я читаю текст, підкреслюючи в ньому найважливіші речення. Потім я записую їх своїми словами як переказ». В Естонії оцінки учнями корисності різних прийомів роботи для написання стислого переказу тексту найбільше збігаються з думкою експертів: високу оцінку більш корисним, на думку експертів прийомам (DE), надавали значно більше учнів, ніж менш корисним (AC), і зовсім мало – найменш корисному прийому (B). У Молдові ж, навпаки, усупереч думці експертів більше учнів високо оцінили корисність перечитування тексту якомога більше разів (C), ніж підкреслювання в тексті найважливіших речень (E). У Грузії всі прийоми значна частка учнів оцінювала як дуже корисні.

Частка учнів, які вважають дуже корисними відповідні прийоми роботи для написання стислого переказу тексту

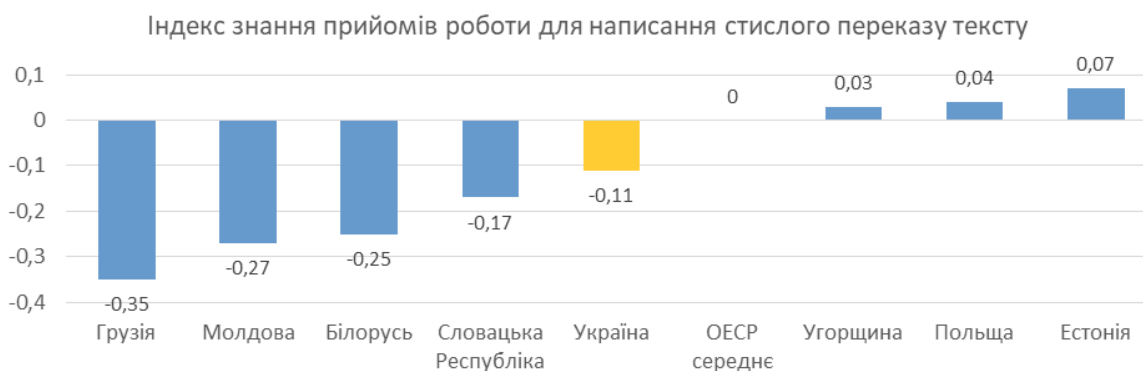
- А. Я пишу переказ. Потім перевіряю, чи в ньому згадано кожен абзац тексту, оскільки зміст усіх абзаців має бути переданий у переказі
- ♦ - В. Я намагаюся дослівно переписати якомога більше речень із тексту
- С. Перш ніж писати переказ, я перечитую текст якомога більше разів
- D. Я уважно перевіряю, чи ввійшли найважливіші факти з тексту до переказу
- E. Я читаю текст, підкреслюючи в ньому найважливіші речення. Потім я записую їх своїми словами як переказ

В УКРАЇНІ РІВЕНЬ ЗНАННЯ УЧНЯМИ ПРИЙОМІВ РОБОТИ ДЛЯ НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ ТЕКСТУ НИЖЧИЙ ЗА СЕРЕДНІЙ ПОКАЗНИК ПО КРАЇНАХ ОЕСР

В Угорщині та Естонії найбільше (14% та 13%) учнів, які оцінили прийоми роботи для написання стислого переказу тексту одноставно з експертами, тобто дотрималися всіх 8 правил ($D > A$, $D > C$, $E > A$, $E > C$, $A > B$, $C > B$, $D > B$ та $E > B$), визначених на основі парних порівнянь усіх прийомів за рівнем їх корисності в такій ситуації. Але в Естонії та Польщі менша частка тих, чиї оцінки жодного разу не збіглися з думкою експертів. Відповідно, у цих країнах середнє значення індексу обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту найвище серед референтних країн. У Грузії показник найнижчий, оскільки тут найбільше (24%) учнів оцінювали прийоми роботи всупереч думці експертів.

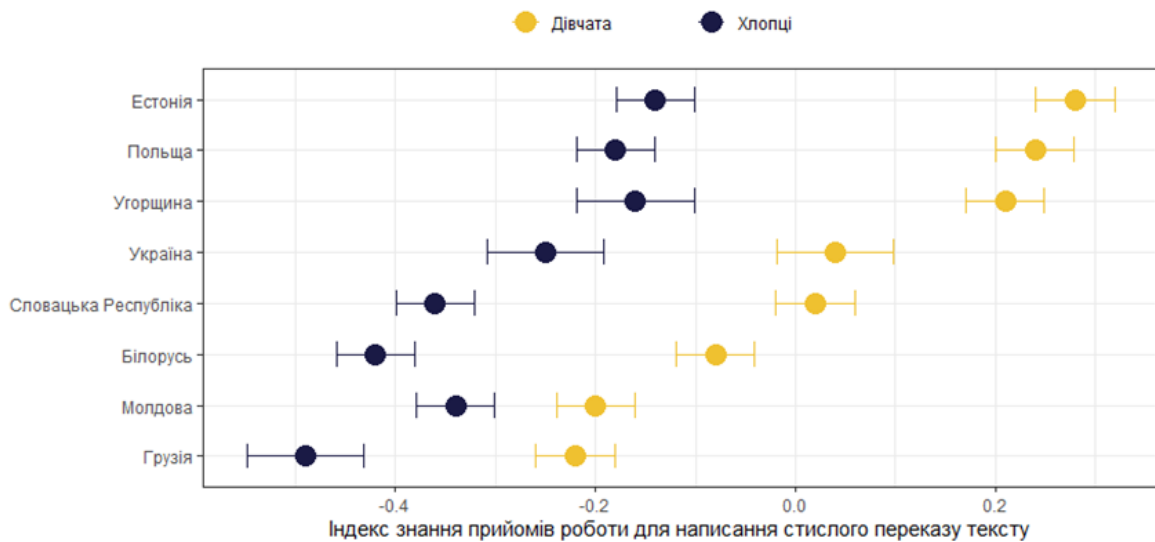

В Україні значення індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту нижче, ніж у середньому по країнах ОЕСР. Низький рівень індексу мають майже 26% учнів (ті, які дотрималися не більше двох правил, визначених експертами). Більше 35% мають високий рівень індексу (ті, які не дотрималися лише двох або менше правил, тобто дотрималися 6, 7 або 8 правил). Інші учасники мають середній рівень індексу (ті, які дотрималися від 3 до 5 правил, визначених експертами).

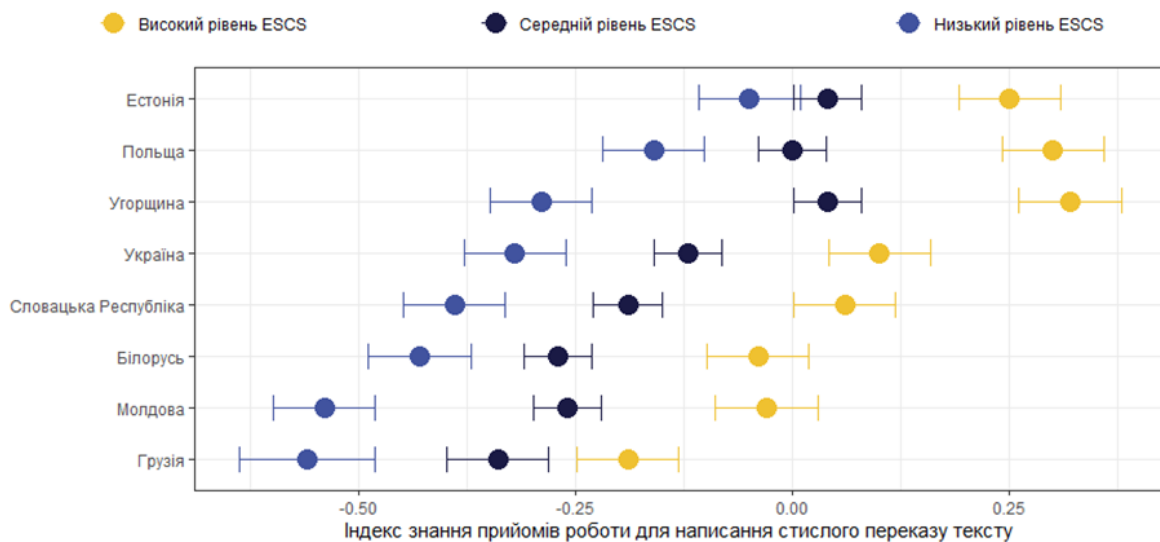

У ВСІХ РЕФЕРЕНТНИХ КРАЇНАХ ДІВЧАТА ТА УЧНІ З ВИСОКИМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ СТАТУСОМ КРАЩЕ ОБІЗНАНІ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ

У всіх референтних країнах середній рівень обізнаності дівчат з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту суттєво вищий, ніж хлопців. Особливо велика різниця між дівчатами та хлопцями в Естонії та Польщі, а найменша – у Молдові.

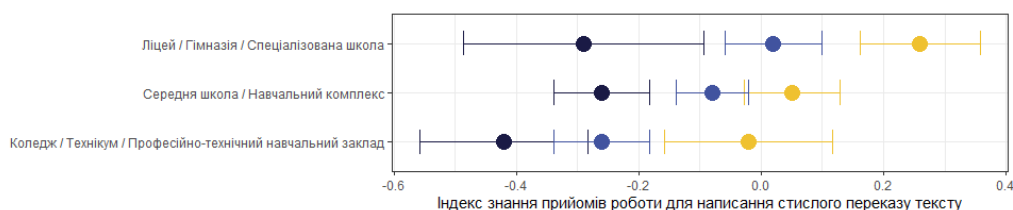
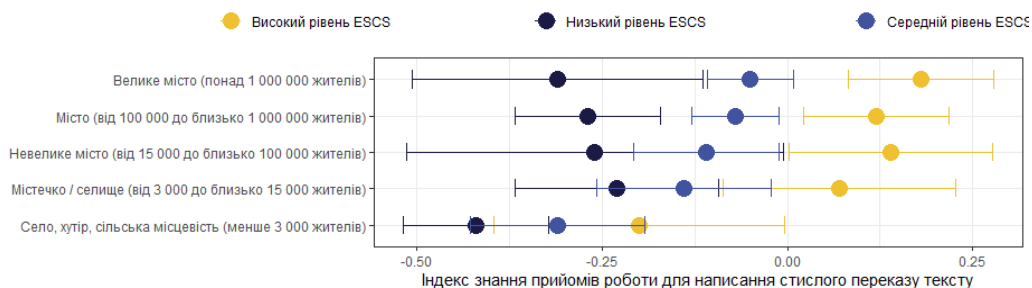
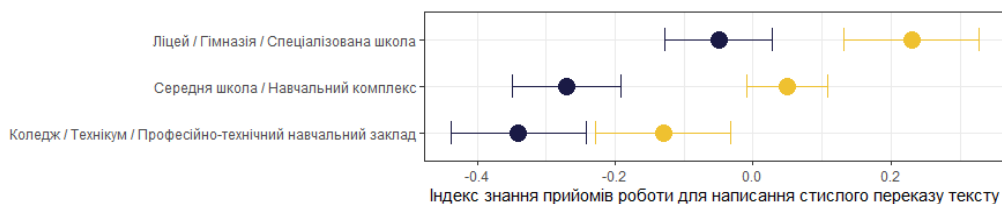
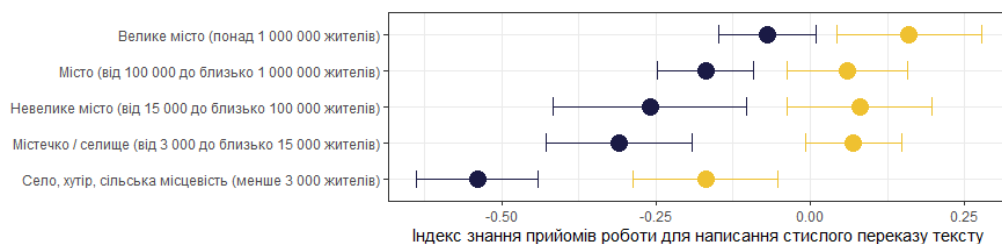
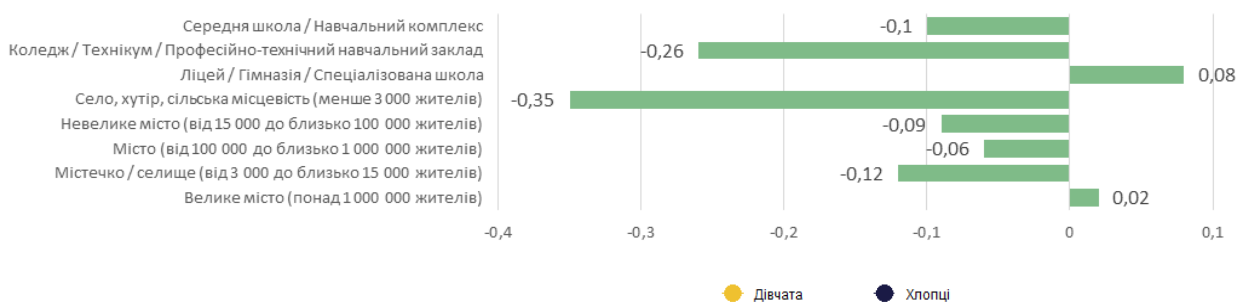
Також у всіх референтних країнах що вищий соціально-економічний статус мають учні, то краще вони обізнані з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту. Різниця суттєва між усіма рівнями соціально-економічного статусу (на рівні значущості 0,05), крім Естонії, де учні із середнім і низьким соціально-економічним статусом не суттєво різняться за рівнем обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту.

В УКРАЇНІ УЧНІ У ВЕЛИКИХ МІСТАХ ТА В ЛІЦЕЯХ / ГІМНАЗІЯХ / СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ШКОЛАХ КРАЩЕ ОБІЗНАНІ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ

В Україні вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту мають учні у великих містах та у ліцелях / гімназіях / спеціалізованих школах. Дівчата, незалежно від типу місцевості чи типу закладу, мають суттєво вищий рівень знання таких прийомів, ніж хлопці. Вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту мають учні з вищим соціально-економічним статусом, однак різниця не скрізь є суттєвою.

Індекс знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту

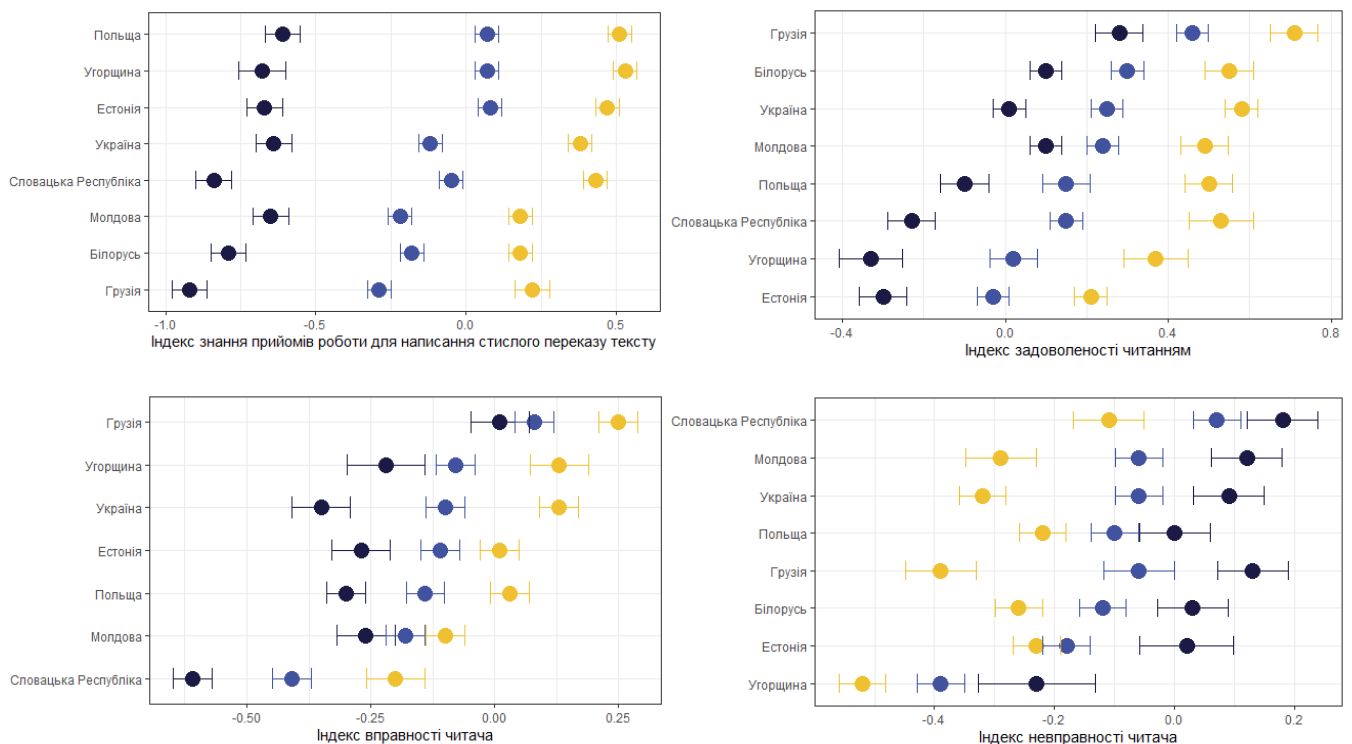
ЯК ПОВ'ЯЗАНІ МЕТАКОГНІТИВНІ ІНДЕКСИ З ІНШИМИ ІНДЕКСАМИ, ЯКІ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ЧИТАЦЬКІ НАВИЧКИ ТА ЗВИЧКИ 15-РІЧНИХ ПІДЛІТКІВ?

ЩО ВИЩІЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТИ УЧНІВ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ, ТО БІЛЬШ ЗАДОВОЛЕНИМИ ВІД ЧИТАННЯ ТА ВПРАВНІШИМИ ЧИТАЧАМИ ВОНИ СЕБЕ ПОЧУВАЮТЬ

У всіх референтних країнах учні, які мають вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту, демонструють також і вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту. Вищий рівень задоволеності від читання⁹ мають ті підлітки, що на вищому рівні обізнані з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту. Також більш обізнані з такими прийомами роботи підлітки почуваються більш вправними читачами й менше відчують свою невправність у читанні. Лише в Молдові та Грузії вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту мало впливає на відчуття вправності в читанні, однак суттєво розрізняє невправних читачів.

Середні значення відповідних індексів залежно від рівнів індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту

● Високий рівень індексу   ● Низький рівень індексу   ● Середній рівень індексу

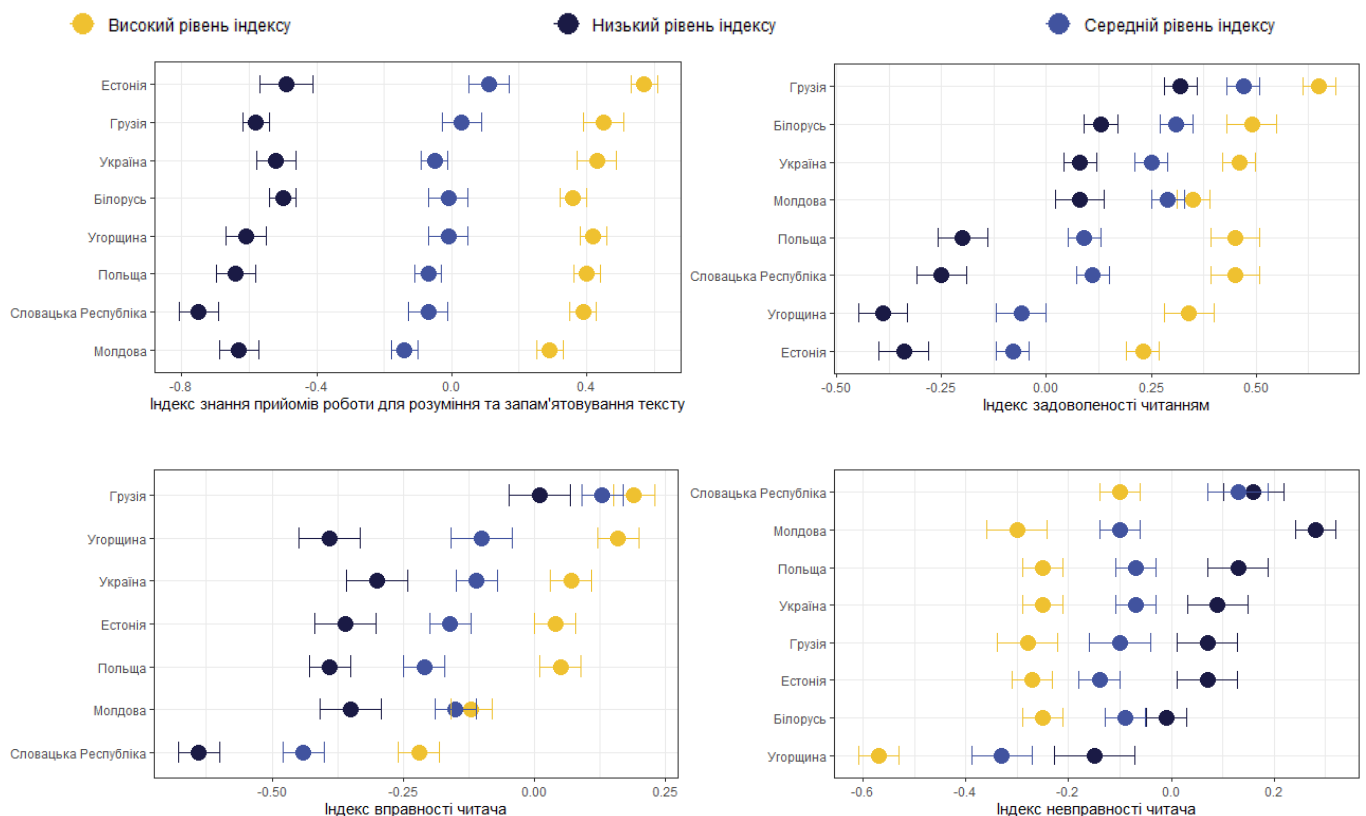
⁹ Індекси задоволеності читанням (JOYREAD), вправності (SCREADCOMP) та невправності (SCREADDIFF) читача розглядалися докладно в «Національному звіті за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018»: http://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf.

**ЩО ВИЩИЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ
УЧНІВ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ
НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ
ТЕКСТУ, ТО БІЛЬШ ЗАДОВОЛЕНИМИ
ВІД ЧИТАННЯ ТА ВПРАВНІШИМИ
ЧИТАЧАМИ ВОНИ СЕБЕ ПОЧУВАЮТЬ**

В усіх референтних країнах учні, які мають вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту, демонструють також і вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту. Вищий рівень задоволеності від читання мають ті підлітки, що на вищому рівні обізнані з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту. Також більш обізнані з такими прийомами роботи підлітки почуваються більш вправними читачами і менше відчують свою невправність у читанні. Лише у Молдові та Грузії вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту мало впливає на відчуття вправності в читанні, однак суттєво розрізняє невправних читачів. У Білорусі та Словаччій Республіці однаково невправними читачами почуваються учні як з низьким, так і з середнім рівнем обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту.

Середні значення відповідних індексів залежно від рівнів індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту

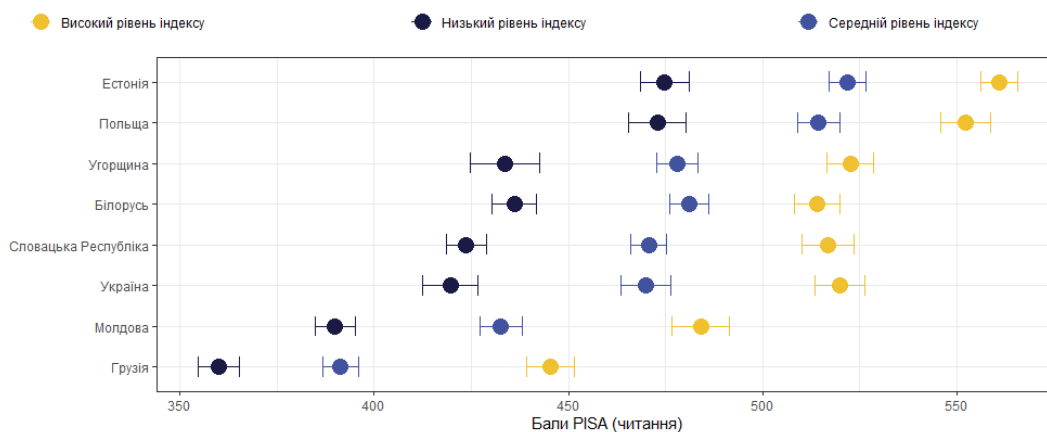
ЯК ОБІЗНАНІСТЬ ІЗ ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ, ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ АБО ДЛЯ НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ ТЕКСТУ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ РЕЗУЛЬТАТАМИ УЧНІВ З ЧИТАННЯ?

ЩО ВИЩИЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ УЧНІВ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ТЕКСТУ, ТО ВИЩІ РЕЗУЛЬТАТИ З ЧИТАННЯ ВОНИ МАЮТЬ

Що вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту мають учні, то вищі в них результати із читання: у всіх референтних країнах найвищі результати мають 25% учасників з верхньої частини розподілу відповідного індексу. У Грузії всі інші учасники значно відстають. В Україні найбільша різниця між балами учнів з верхнього та нижнього кватилів розподілу індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту.

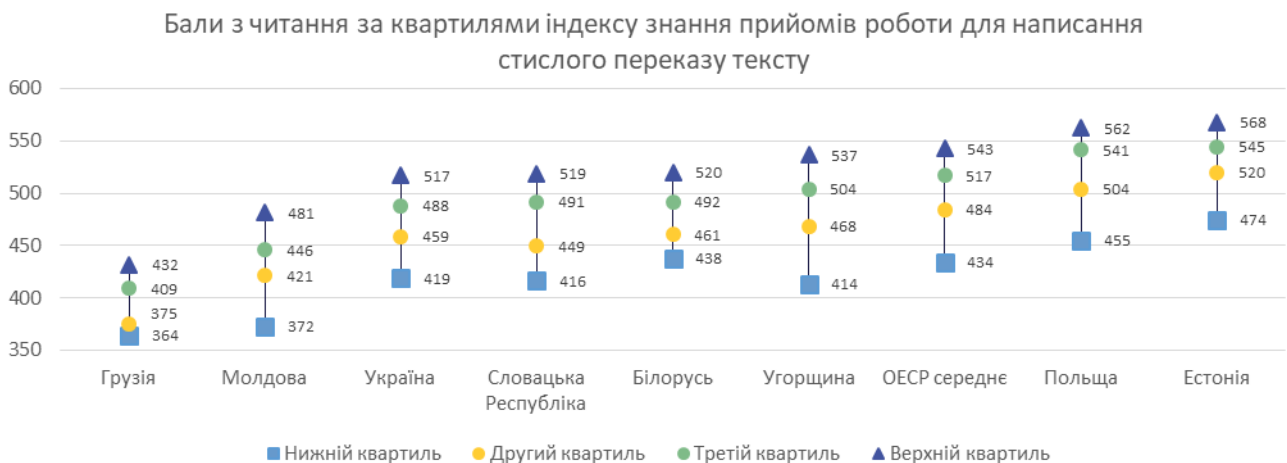

Таку ж яскраво виражену залежність спостерігаємо і за рівнями індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту. Зазначимо, що рівні індексу не збігаються з кватилями, але у всіх референтних країнах середній рівень індексу мають біля половини учнів (від 43% в Естонії до 51% в Україні).

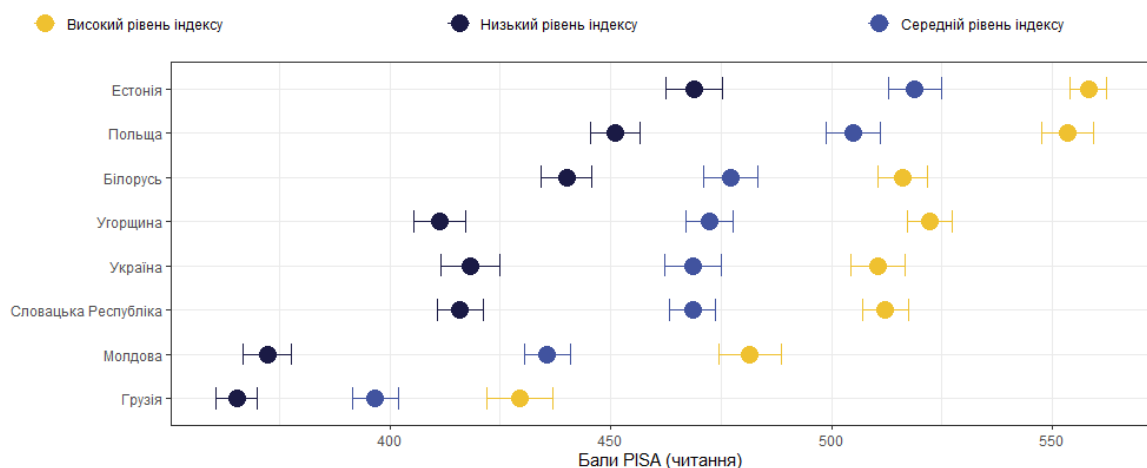

**ЩО ВИЩІЙ РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ
УЧНІВ З ПРИЙОМАМИ РОБОТИ ДЛЯ
НАПИСАННЯ СТИСЛОГО ПЕРЕКАЗУ
ТЕКСТУ, ТО ВИЩІ РЕЗУЛЬТАТИ З
ЧИТАННЯ ВОНИ МАЮТЬ**

Що вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу мають учні, тим вищі в них результати із читання. У всіх країнах найвищі результати мають 25% учнів з верхньої частини розподілу відповідного індексу. Найбільша різниця між балами учнів з верхнього та нижнього кватилів розподілу індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту в Угорщині, а найменша – у Грузії.

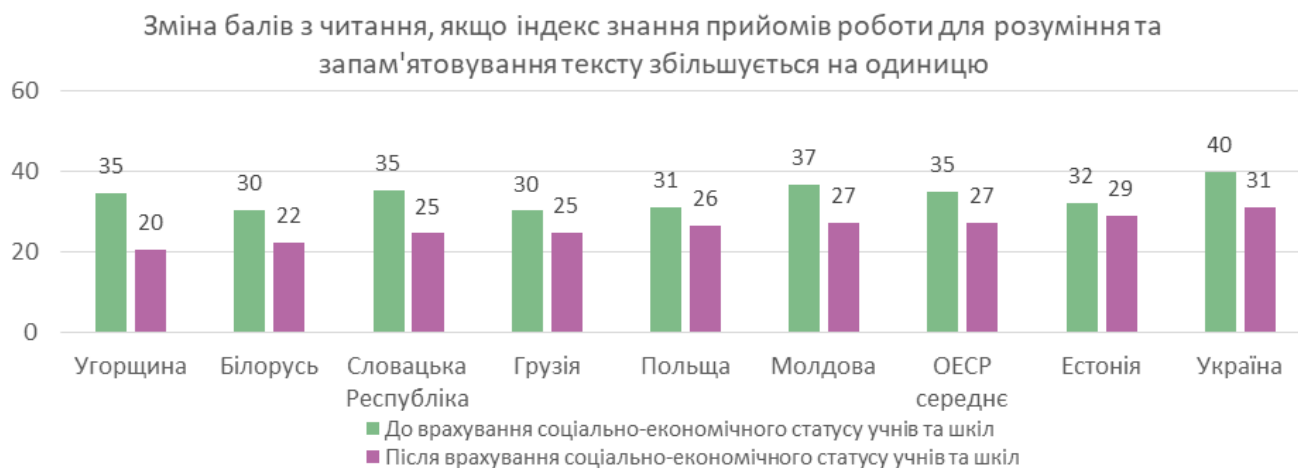

Така ж залежність спостерігається і за рівнями індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту. Зазначимо, що рівні індексу тут також не збігаються з кватиллями й середній рівень індексу мають менше половини учнів (від 31% в Угорщині до 49% в Молдові).

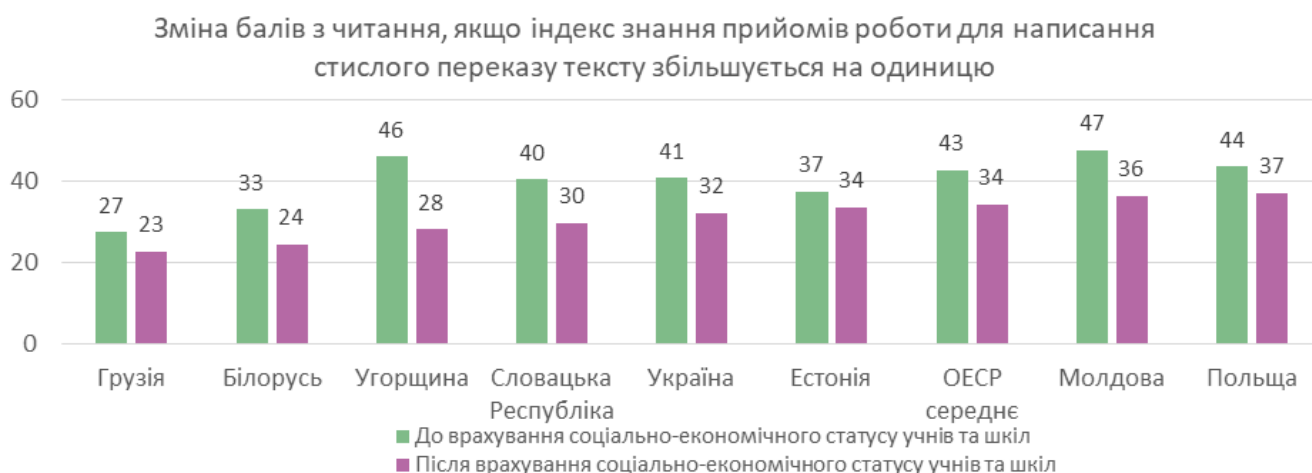

ЗБІЛЬШЕННЯ НА ОДИНИЦЮ ІНДЕКСУ ЗНАННЯ ПРИЙОМІВ РОБОТИ З ТЕКСТАМИ ПОВ'ЯЗАНЕ ІЗ ПІДВИЩЕННЯМ РЕЗУЛЬТАТІВ З ЧИТАННЯ У СЕРЕДНЬОМУ НА 30 БАЛІВ

В усіх референтних країнах збільшення на одиницю індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту пов'язане із суттєвим підвищенням результатів з читання: від 20 балів в Угорщині до 31 бала в Україні після врахування соціально-економічного статусу учнів та шкіл.

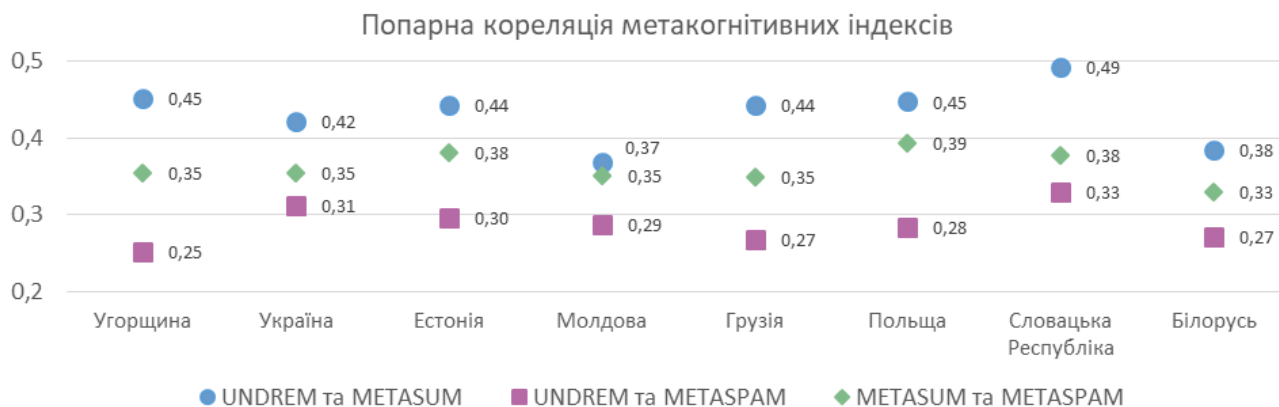
Також в усіх референтних країнах збільшення на одиницю індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту пов'язане із суттєвим підвищенням результатів з читання: від 23 балів в Грузії до 37 балів у Польщі після врахування соціально-економічного статусу учнів та шкіл¹⁰.

¹⁰ Тут розрахунки проведено на основі регресійних моделей для кожного індексу окремо.

ЗВ'ЯЗОК МЕТАКОГНІТИВНИХ ІНДЕКСІВ МІЖ СОБОЮ ТА З РЕЗУЛЬТАТАМИ УЧНІВ ІЗ ЧИТАННЯ В РІЗНИХ КРАЇНАХ ПРОЯВЛЯЄТЬСЯ ПО-РІЗНОМУ

У всіх референтних країнах метакогнітивні індекси UNDREM та METASUM, які характеризують обізнаність з прийомами роботи з текстами, краще корелюють між собою, ніж з індексом METASPAM, який характеризує здатність учнів до критичного оцінювання інформації. Причому з індексом METASPAM у всіх країнах краще корелює METASUM. Коефіцієнти кореляції не досить високі, що дає змогу дослідити одночасний вплив цих показників на результати із читання.

У більшості референтних країн, крім Грузії, на результати із читання обізнаність з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту впливає більше, ніж обізнаність з прийомами роботи для його розуміння та запам'ятовування. В Україні всі три індекси майже однаково впливають на результати із читання. Уплив уміння оцінювати достовірність інформації на результати із читання переважає в Естонії та Білорусі, натомість у Грузії цей вплив майже не помітний¹¹.

¹¹ Тут наведено результати регресійної моделі з трьома предикторами UNDREM, METASUM та METASPAM без урахування соціально-економічного статусу учнів і шкіл.

РЕЗЮМЕ

У всіх референтних країнах, як і в Україні, найбільше тих учнів (більше половини), які високо оцінили корисність для розуміння та запам'ятовування тексту стислого узагальнення його змісту своїми словами. Трохи менше учнів вважають корисними підкреслення важливих частин тексту (від 37% у Словацькій Республіці до 54% у Молдові) та його обговорення з іншими після прочитання (від 27% у Словацькій Республіці до 44% у Молдові). В Естонії оцінки учнями корисності різних прийомів роботи для розуміння й запам'ятовування тексту найкраще збігаються з думкою експертів, а найбільші розбіжності помітні в Молдові та Словацькій Республіці. Відповідно, в Естонії рівень знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту є найвищим серед референтних країн, а в Молдові, Словацькій Республіці та Грузії – найнижчим.

У всіх референтних країнах також більше половини учнів високо оцінили корисність для написання стислого переказу тексту уважну перевірку того, чи ввійшли найважливіші факти з тексту до переказу. Також близько половини учнів у всіх країнах, крім Молдови, вважають дуже корисним прийом «Я читаю текст, підкреслюючи в ньому найважливіші речення. Потім я записую їх своїми словами як переказ». В Угорщині та Естонії найбільше (14% та 13%) учнів, які оцінили прийоми роботи для написання стислого переказу тексту однакостанно з експертами. Але в Естонії та Польщі менша частка тих, чиї оцінки жодного разу не збіглися з думкою експертів. Відповідно, у цих країнах середнє значення індексу обізнаності з прийомами роботи для написання стислого переказу тексту найвище серед референтних країн. У Грузії цей показник найнижчий, оскільки тут найбільше (24%) учнів оцінювали прийоми роботи всупереч думці експертів.

У всіх референтних країнах дівчата та учні з високим соціально-економічним статусом краще обізнані з прийомами роботи як для розуміння та запам'ятовування тексту, так і для написання стислого його переказу.

У всіх референтних країнах учні, які мають вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння та запам'ятовування тексту, демонструють також і вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для написання стислого його переказу, і навпаки. Вищий рівень задоволеності від читання мають ті підлітки, що на вищому рівні обізнані з різними прийомами роботи з текстами. Також більш обізнані з такими прийомами роботи підлітки почуваються більш упевненими читачами й менше відчують свою невправність у читанні.

У всіх референтних країнах що вищий рівень обізнаності з різними прийомами роботи з текстами мають учні, то вищі в них результати із читання. Збільшення на одиницю індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту пов'язане з підвищенням результатів учнів із читання в усіх країнах (від 20 балів в Угорщині до 31 бала в Україні), а збільшення на одиницю індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту також суттєво підвищує результати (від 23 балів в Грузії до 37 балів у Польщі).

Автори:

Тетяна Лісова, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Марія Мазорчук, методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Ганна Бичко, заступниця начальника відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти

Василь Терещенко, заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти

Тетяна Вакуленко, директорка Українського центру оцінювання якості освіти

За більш детальною інформацією звертайтеся до команди PISA Українського центру оцінювання якості освіти: pisa.ukraine@testportal.gov.ua

Із даними дослідження можна попрацювати тут: <https://www.oecd.org/pisa/data/>

Відвідайте сайти:

pisa.testportal.gov.ua

oecd.org/pisa

Читайте також:

Чим заклади заповнюють навчальний час учня поза розкладом і чи впливає це на успішність?

1

В Україні більше половини 15-річних підлітків стисле узагальнення змісту тексту своїми словами вважають дуже корисним прийомом роботи для розуміння та запам'ятовування цього тексту. Ще 49% вважають, що дуже корисно з такою метою підкреслювати його важливі частини, а 34% – вважають корисним, прочитавши текст, обговорити його зміст з іншими. Саме ці три прийоми роботи експерти розглядають як найбільш ефективні для розуміння й запам'ятовування тексту. Водночас в Україні 18% підлітків вважають обговорення змісту прочитаного тексту з іншими цілком не корисним.

2

В Україні середнє значення індексу знання прийомів роботи для розуміння та запам'ятовування тексту близьке до середнього по країнах ОЕСР.

3

В Україні більш ніж кожен третій учень дуже корисними для написання стислого переказу тексту вважає ті ж прийоми роботи, на ефективності яких наголошують експерти. Водночас до 10% учнів мають думку, протилежну до думки експертів.

4

В Україні значення індексу знання прийомів роботи для написання стислого переказу тексту нижче, ніж у середньому по країнах ОЕСР.

5

В Україні вищий рівень обізнаності з прийомами роботи з текстами для розуміння, запам'ятовування та написання стислого переказу мають учні у великих містах та в ліцеях / гімназіях / спеціалізованих школах.

6

Дівчата, незалежно від типу місцевості чи типу закладу, мають вищий рівень знання прийомів роботи з текстами, ніж хлопці. Вищий рівень обізнаності з прийомами роботи мають також учні з вищим соціально-економічним статусом.

7

Що вищий рівень обізнаності з прийомами роботи для розуміння, запам'ятовування та написання стислого переказу тексту мають учні, то вищі в них результати із читання. В Україні збільшення на одиницю індексів знання прийомів роботи з текстами пов'язане із суттєвим підвищенням результатів із читання більш як на 30 балів після врахування соціально-економічного статусу учнів і шкіл.